

Nr 565

Av herr **Hjalmarson m. fl.**, om upphävande av lagen om försäkring för allmän tilläggs pension samt om utredning rörande personligt frivillig och valfri tilläggs pension, m. m.

Lagstiftningen om obligatorisk tilläggs pensionering innebär en långtgående omfördelning av pensioneringens kostnader mellan olika generationer. De som nu befinner sig i medelåldern och däröver och vinner inträde i pensionssystemet blir befriade från att betala en betydande del av sina egna pensionskostnader, medan dagens yngre generation — framför allt de som ännu inte kommit ut på arbetsmarknaden — samt morgondagens blir tvingade att betala inte bara sina egna utan även en väsentlig del av våra pensionskostnader. Den yngre generationen får sålunda betala för höga avgifter.

Att exakt beräkna omfattningen av den kostnadsöverflyttning och kostnadsförfalskning som obligatoriet medför låter sig inte göra, men en ungefärlig föreställning om storleken kan man dock skaffa sig. Vid rimliga antaganden om utvecklingen av inkomsterna och av befolkningens sammansättning kommer man fram till siffror av storleksordningen 40—50 miljarder kronor. Den brist som kvarstår ännu 1990 och som måste täckas genom för höga avgifter kan uppskattas till omkring 30 miljarder kronor, vilket alltså innebär att huvuddelen av bristen får betalas av dem som i dag ännu inte nått rösträttsåldern eller inte ens är födda.

Det är alltså fråga om att övervältra en enorm börda på de unga. Några rationella skäl för denna hårda extrabesättning av ungdomen har inte redovisats. De ekonomiska villkoren för de gynnade åldrarna är i dagens samhälle inte sådana att de kan motivera en lagstiftning som ålägger de yngre att till dessa åldersgrupper överlämna ett jättelikt bidrag — 40 miljarder kronor eller mera. Någon motsvarande prestation utför ju icke vi i denna generation till förmån för dem som nu är gamla.

I ett utvecklingsskede då vi är på god väg att avveckla gamla klasskillnader skapar obligatoriet en ny klasskillnad — mellan privilegierade och belastade årskullar. Även inom det privilegierade skiktet förekommer en klassbetonad uppsortering. De som är födda vissa år får en extra stor utdelning, och de som har större inkomster får större

subventioner än de som har lägre inkomster. *Pensionsobligatoriet är en social orättfärdighet mot landets ungdom.*

Överkompensationen i det obligatoriska tilläggspensionssystemet kan följaktligen inte försvaras. Den enda linje som gör ett pensionssystem hållbart är att envar med sin egen arbetsförtjänst betalar sina kostnader för tilläggspensionering helt och fullt och utan att belasta någon annan och utan att behöva betala för någon annan.

Avskaffas överkompensationen, försvinner emellertid det avgörande motivet såväl för den *obligatoriska* tilläggspensioneringen som för annan lagstiftning om pensioneringsplikt. De verkliga kostnaderna blir inte mindre därför att systemet är "lagfäst". Inga grupper har något att vinna ekonomiskt på ett obligatorium utan överkompensation. Alla får även i ett sådant pensionssystem betala den egna pensionskostnaden. Den förhoppning som ursprungligen ingöts hos löntagarna att kostnaderna skulle tas någonstans i produktionen utan att inverka på deras arbetsförtjänster lär väl numera ha ersatts av ett mera realistiskt betraktelsesätt. En klar åskådningsundervisning ger de nu pågående avtalsförhandlingarna.

Vid en frivillig pensionering har den enskilde helt andra möjligheter att själv gestalta sitt liv efter egna önskningsar. Vill han välja att säkra sin ålderdom och sin familj i pensionsform, så kan han efter vad som passar för hans personliga förhållanden avväga storleken av de uppoffringar under arbetsåren som han anser sig orka med mot den inkomst som han vill tillförsäkra sig på gamla dar och som han vill säkerställa för sin familj utöver folkpensionen. Han beredes också möjlighet att själv välja vid vilken ålder som pensionen skall börja utbetalas.

Vill han välja andra former för åldersförsörjningen än tjänstepension, t. ex. sparande i eget jordbruk, eget företag eller eget hem skall det stå honom fritt.

Folkpensionen, som planmässigt steg för steg skall höjas till det av riksdagen uppställda slutmålet 1968, tillförsäkrar alla ett solidariskt grundskydd på äldre dar — lika för alla. I folkpensionen kommer att infogas ett starkt förbättrat skydd för änkor och barn och för dem som på grund av olycksfall eller sjukdom blivit arbetsoförmögna. Den tilläggstrygghet för ålderdomen och för familjen, som kan erfordras utöver det solidariska grundskyddet, bör envar få ordna i de former han finner mest lämpliga och rationella från sin egen synpunkt, utan att samhället gör anspråk på att få ingripa bestämmande.

De flesta känner ansvar för sin egen och sin familjs framtid. Därför kan man också räkna med att undan för undan en allt allmänna, frivillig tilläggspensionering växer fram — i takt med arbetsförtjänsternas och de personliga resursernas stegring. Just därigenom får tilläggspensioneringen ett reellt innehåll. Den blir säker och hållbar.

Vad staten kan göra för att stimulera och underlätta de enskilda människornas ålderdomsförsörjning och familjeskydd är i främsta rummet att genom olika positiva åtgärder främja sparande för dessa ändamål — inte att genom beskattningsåtgärder hindra det sparande som måste till under de arbetsföra åren. Från vårt håll har väckts olika förslag som går ut på skattebefrielse eller skattelindring för sparande i skiftande former för ålderdomen och till skydd för familjen, bl. a. följande:

1) *Bostadssparande*. Vårt förslag går ut på att den som under en 6-årsperiod insätter medel i bank på särskilt bostadskonto upp till ett sammanlagt belopp av högst 6 000 kronor för ensamstående och 12 000 kronor för gifta skall få göra avdrag härför i deklarationen. Om medlen användes för förvärv av eget hem eller för gäldande av insats i bostadsrättsförening blir skattebefrielsen definitiv. Bostaden kan uppföras även på jordbruksfastighet.

2) *Egnahemssparande*. Här föreslår vi att den som under beskattningens året amorterat å skuld på egnahemsfastighet eller bostadsrättslägenhet mer än 1,5 % av fastighetens taxeringsvärde resp. den del av fastighetens taxeringsvärde som belöper på lägenheten skall få avdrag för det överskjutande beloppet, dock högst 700 kronor för barnlös och därutöver 200 kronor för varje barn under 16 år.

3) *Aktiesparande*. Vi vill förbättra nuvarande kapitalavdrag vid beskattningen genom att befria avkastningen av aktier och andelar i ekonomiska föreningar från inkomstskatt intill ett belopp av 200 kronor för ensamstående och 400 för gifta. Motsvarande skattefrihet för avkastning av sparmedel bör medgivas även när dessa är placerade i det egna, mindre företaget som ej bedrivs i bolagsform.

4) *Pensionssparande inom jordbruk och småföretag*. Vi vill åstadkomma en ordning som gör det möjligt för jordbrukare och andra företagare att skattefritt avsätta sparmedel till egen pensionering och samtidigt i huvudsak behålla medlen i rörelsen.

Statens andra stora uppgift när det gäller människornas ålderdomstrygghet är att hålla ett fast penningvärde så att den krona som lagts undan för ålderns dar också förblir samma krona den dagen då den behöver användas. Hur staten under nuvarande regim ryktat och ryktar sitt värv härutinnan behöver icke skildras. Småspararnas och pensionärernas erfarenheter är bittra och deras tillit allvarligt rubbad. Just för ålderdomssparandet med dess långsiktiga karaktär är det särskilt betydelsefullt att statsmakterna gör vad på dem ankommer för att underbygga värdebeständigheten. Från vårt håll har tidigare framlagts vissa förslag till tryggnad av sådant sparande mot inflationens verkningar. Vi har sålunda velat få till stånd ändringar i aktiebolagslagen, lagen om försäkringsrörelse och kommunalskattelagen i syfte att avlägsna de hinder som föreligger för användandet av värdefasta skuldebrev och

försäkringsavtal med utfästelse om värdebeständighet, samt att undanröja inkomstbeskattning av kapitalavkastning eller realisationsvinst som helt beror på inflation och alltså endast är skenbar.

Till lagstiftningen om obligatorisk tilläggspension har knutits ett tvångssparande som icke har med själva försäkringssystemet att göra.

Detta tvångssparande tänkes resultera i miljardfonder som direkt eller indirekt skall stå till statens förfogande och därmed på ett för enskilt näringsliv ödesdigert sätt öka den statliga dominansen över kreditmarknaden.

För flertalet statsanställda medför ej obligatoriets genomförande några mer väsentliga ändringar i pensionsrätten. Detta betyder att statsverkets pensioneringskostnader i stort sett förblir oberörda. Dessa kostnader har hittills i huvudsak kommit till uttryck på så sätt att de under ett visst år utbetalda pensionerna bokförts som utgift under året. Någon fondering för att täcka pensionsförpliktelsen har ej gjorts. Icke heller har på annat sätt storleken av statens och de statsägda bolagens pensionsskulder redovisats.

Att genomförandet av ett pensionsobligatorium skulle leda till att budgeten och i sista hand skattebetalarna belastas både med kostnader för utgående pensioner och med obligatorieavgifter för de statsanställda kan ej vara befogat. Fondbildningen inom obligatoriet har ju främst motiverats med att därigenom ett sparandebortfall skulle motverkas. Detta syfte torde över huvud taget inte uppnås med obligatorisk fondbildning men under inga förhållanden med ett tvångssparande som bygger på statens rätt att pålägga skatter.

För de statsanställdas räkning bör således icke obligatorieavgifter erläggas.

Obligatoriebeslutet är nu ett faktum. Det har genomförts mot de önskemål som flertalet väljare uttalat och med en rösts majoritet i andra kammaren. Ett beslut tillkommet i sådan ordning får inte anses avgörande. Det måste ersättas med något bättre, något som kan ge människorna trygghet utan att binda dem.

Arbetsmarknadens parter har emellertid vid årets avtalsförhandlingar måst räkna med den obligatoriska tilläggspensioneringen och ta hänsyn till dess verkningar. De åtgärder som erfordras för att skapa förutsättningar för en lösning av pensionsfrågan under full frivillighet bör vidtagas på sådant sätt att dessa parter i god tid kan rätta sina dispositioner efter det nya läget. Vi föreslår därför nu att riksdagen beslutar att obligatoriet skall upphöra med utgången av kalenderåret 1961 samt hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till 1961 års vårriksdag om åtgärder, som kan anses erforderliga för en lösning av tilläggstrygghetens problem enligt den fulla frivillighetens princip. Beslut i anled-

ning av dessa förslag kan då fattas i sådan tid att de hinner träda i kraft fr. o. m. ingången av 1962.

De avgifter som jämlikt förordningen angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension skulle inbetalas 1960 och 1961, bör i stället reserveras på ett betryggande sätt i företagen eller eljest, för deras räkning för vilka inbetalningen göres. I den mån avgifter hunnit erläggas bör dessa utan dröjsmål återbetalas och överföras till sådan förvaltning.

Vidare bör sådan ändring vidtagas i lagen om försäkring för allmän tilläggspension att lagens bestämmelser icke under dess återstående giltighetstid lägger hinder i vägen för enskild person att utträda om han så önskar.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer vi,

I. att riksdagen måtte besluta

A) att lagen om obligatorisk tilläggspensionering med tillhörande följdförfattningar skall upphöra att gälla med utgången av kalenderåret 1961;

B) att hos Kungl. Maj:t begära utredning och förslag till 1961 års vårriksdag om de åtgärder, som kan anses erforderliga för en lösning av tilläggstrygghetens problem byggd på den personliga frivillighetens och valfrihetens grund, varvid följande huvudprinciper bör beaktas:

- 1) den enskilde skall ha rätt att själv bestämma arten och omfattningen av sin egen ålders- och familjetrygghet utöver folkpensionen,
- 2) envar betalar fullt ut med sin egen arbetsförtjänst sin tilläggspensionering, alltså utan överkompensation, dvs. utan kostnadsövertäckning på ungdomen,
- 3) statens insats koncentreras på samlade, effektiva och planmässiga åtgärder för att underlätta och stimulera frivilligt sparande för äldre dar och för familjens trygghet — exempelvis genom skattebefrielse för olika former av sådant sparande — samt för att göra det möjligt att det som hopsparats under arbetsåren kan anbringas på sådant sätt att det behåller sitt värde,
- 4) hopsamling av medel till statliga fonder skall icke äga rum;

C) att för tiden t. o. m. utgången av 1961,

1) de avgifter som jämlikt förordningen angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension skall inbetalas i stället skall reserveras på ett betryggande sätt i företagen eller eljest, för deras räkning för vilka de erlagts samt att, i den mån avgifter hunnit erläggas, dessa utan dröjsmål skall återbetalas och överföras till sådan förvaltning,

2) staten och dess affärsdrivande verk icke skall göra någon inbetalning av avgifter enligt nämnda förordning,

3) erforderliga ändringar vidtages i lagen om försäkring för allmän tilläggspension, så att denna icke lägger hinder i vägen för enskild person att utträda om han så önskar;
samt att

II. vederbörande utskott måtte utarbета förslag till de författningsändringar som behöver göras för att tillgodose dessa yrkanden.

Stockholm den 27 januari 1960

Martin Skoglund

Leif Cassel

Jarl Hjalmarson

Einar Hægglom

Gunnar Heckscher

Tage Magnusson

T. G. von Seth

Ernst V. Staxäng

Karin Wetterström

Carl Östlund

Nr 566

Av fröken **Höjer** och herr **Rimmerfors**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 10, med förslag till lag om samhällets vård av barn och ungdom (barnavårds-lag) m. m.

(Lika lydande med motion nr 443 i Första kammaren)

Stockholm den 27 januari 1960

Gerda Höjer

Einar Rimmerfors

2. Bihang till riksdagens protokoll 1960. 4 saml. Nr 561—566